

DE KAMERS VAN KOOPHANDEL VAN OOSTENDE 1803-1914 DE EVOLUTIE VAN EEN DRUKKINGSGROEP

door D. METSU

Inleiding.

In april 1983 vierde de Oostendse kamer van koophandel haar 180-jarig bestaan. Op hetzelfde ogenblik legde ik de laatste hand aan mijn licentiaatsverhandeling 'de kamers van koophandel van Oostende (1803-1914)'. De gelijktijdigheid van deze verjaardag en mijn bijdrage was louter toeval.

Onze keuze was eerder ingegeven door de mogelijkheden die het onderwerp leek te bieden voor een onderzoek met een breder resultaat dan de geschiedenis van een instelling.

Die mogelijkheden lagen in twee richtingen. De eerste vloeit voort uit de specifieke rol van de handelskamer als drukkingsgroep van het plaatselijke zakenleven. Zij probeerde invloed uit te oefenen, macht te verwerven . . .

Maar juist door die rol werd zij zelf voortdurend beïnvloed door haar veranderende omgeving, door de brede maatschappelijke evolutie. Het was dan ook onze hoop om via de evolutie van deze drukkingsgroep een spiegelbeeld te krijgen van bepaalde ontwikkelingen in het 19de eeuwse Oostende. De evolutie van de kamer, de verschuiving in haar wezen en werk, werd essentieel gegroepeerd rond de omschakeling van officiële naar vrije handelskamer.

Vandaar ook onze titel : de kamers van koophandel . . .

Een tweede mogelijkheid op een breder resultaat werd geboden door de bronnen van de handelskamer.

Achter de ontzaglijke schat aan brieven, rapporten, statistieken en commentaren schuilt een boeiend uitzicht op een reeks aspecten van Oostende in de 19de eeuw. Vooral de bronnen van de officiële kamer van koophandel houden een grote belofte in zich voor een 'economische geschiedenis' van Oostende in de periode 1803-1875. In onze licentiaatsverhandeling zijn wij dieper ingegaan op de mogelijkheden van deze indrukwekkende bronnenreeks. In het kader van dit artikel was het echter niet mogelijk om dat onderdeel van onze studie uitgebreid te behandelen. Wij hebben ons hier grotendeels beperkt tot het samenvatten van het eerstgenoemde aspect van onze studie. Ondertussen is het onze bedoeling om binnen afzienbare tijd onze licentiaatsbehandeling in een vollediger en verbeterde versie uit te geven. Mede hierdoor hebben wij het niet nodig geacht om dit artikel van voetnoten te voorzien.

De toestand in de 18de eeuw

Bij de studie van de kamers van koophandel kan enige verwarring ontstaan. Deze vloeit voort uit het dubbel gebruik van de term "Caemer van Commerce" voor zowel 'kamer van koophandel' als voor 'handelsrechtbank' in de bronnen van de 17de en 18de eeuw. Zo vroegen een aantal Oostendse kooplieden in 1736, 1791 en 1792 aan de overheid een "Caemer van Commerce" op te richten. Om welke instelling ging het hier ?

In zijn werkje "les tribunaux et chambres de commerce" definieert de rechtshistoricus H. Vanhoutte de beide mogelijkheden. Voor hem is in die tijd een kamer van koophandel een verkozen raadgevend orgaan.

Een handelsrechtbank anderzijds is een beroepscorporatie met juridische bevoegdheid. Vanhoutte besluit dat er in de 18de eeuw slechts twee kamers van koophandel waren in Vlaanderen. Een te Brugge en een te Gent.

Het is deze Gentse "Caemer" die model stond voor de herhaalde aanvragen van de Oostendse kooplieden. Wat had hen bewogen om een kamer van koophandel aan te vragen? Uit een en ander blijkt dat de vraag van de Oostendse kooplieden verscheidene keren herhaald werd in de periode 1736-1791. Of deze aanvragen rechtstreeks verband houden met het einde van de Oostendse Compagnie (1731) en dat van de Oostendse Vrijhaven (1783) is niet geheel duidelijk. Het staat niettemin vast dat zij plaatsvonden in tijden van economische recessie. Uit de ons bekende 'requesten' klinkt steeds dezelfde klacht over de voortdurende neergang van de Oostendse havenactiviteit vooral als gevolg van het groot aantal ongunstige handelspraktijken.

Met de instelling van een kamer van koophandel zou een officiële autoriteit in het leven geroepen worden die met gezag deze misbruiken zou aanklagen bij de overheid. Tegelijk zou de handelskamer mogelijke oplossingen kunnen voorstellen en optreden als ombudsman voor ontevreden negocianten. Volgens het plan van de Oostendse kooplieden zou hun kamer samengesteld worden uit vijf 'gecommiteerden' die verkozen zouden worden door de Oostendse handelaars. Om de twee jaar zouden telkens twee van de vijf leden na verkiezing vervangen worden. De "caemer" zou ook de bevoegdheid krijgen om vier makelaars 'van goede reputatie' aan te stellen voor het verhandelen van wisselbrieven. Zij alleen zouden deze activiteiten mogen uitoefenen en hun loon zou geregeld worden door de handelskamer. Verder werd aan de overheid gevraagd dat alle kooplui die in de stad woonden zich verplicht zouden laten registreren bij de handelskamer en hiervoor een inschrijvingsgeld zouden betalen. Elke negociant zou bovendien nog eens bijdragen 'pro rato van syne negotie'. Om deze verplichte inschrijving kracht bij te zetten werd voorgesteld dat het Oostendse tolkantoor alleen 'verklaringen' zou aannemen van ingeschreven kooplieden. Vreemde kooplieden die niet in de stad woonden waren hieraan niet onderworpen en dienden zich niet in te schrijven.

De verscheidene aanvragen van de Oostendse kooplieden kregen geen gunstig gevolg. Pas in 1803 zou Oostende haar handelskamer krijgen . . .

De Franse Tijd

Bij Decreet van 27 september 1791 werden alle "chambres de commerce" in Frankrijk afgeschaft. Deze beslissing kaderde geheel in de politiek van afbraak die het revolutionair bewind voerde ten aanzien van de instellingen van het "ancien regime". Na de definitieve overwinning van de Fransen te Fleurus (1794) werd dit decreet ook in onze contreien van kracht. Het maakte echter geen onderscheid tussen de oude beroepscorporaties en de eigenlijke kamers van koophandel. Het bewind van eerste Consul Bonaparte had het praktisch en politiek nut van de handelskamers echter gauw be-

grepen. Na enkele jaren werden zij onder een nieuwe vorm terug in het leven geroepen. Een eerste Besluit van 3 nivôse an XI (24-12-1802) regelde de werking en samenstelling van de handelskamer in een twintigtal steden waaronder Antwerpen en Brussel. Een tweede Besluit van 7 Floréal jaar XI (27 april 1803) bepaalde de oprichting van handelskamers ondermeer in Brugge, Gent en Oostende. Het aantal leden van de Oostendse handelskamer werd vastgesteld op negen, afgezien van de burgemeester die er van rechtswege lid en voorzitter van was.

Voor de eerste vorming van elke kamer van koophandel zouden volgens de wet een veertig tot zestig van de meest notabele kooplieden van de stad verenigd worden om de leden bij geheime stemming aan te duiden. Zo in 1803 verkozen 44 voorname Oostendse handelaars de eerste leden van de handelskamer. Op grond van de Almanach de Commerce van 1805 kunnen deze 44 beschouwd worden als de helft van het aanwezige potentieel aan belangrijke zakenlui in Oostende. Zij behoorden tot de rijksten uit het milieu. De leden van de kamer zouden elk jaar voor een derde vernieuwd worden waarbij uittreedende leden herkozen konden worden. De vervangingen dienden door de kamer zelf gekozen te worden en voorgelegd ter goedkeuring aan de minister van Binnenlandse Zaken.

De handelskamer kreeg als voornaamste taak de overheid te informeren over de economische toestand in haar ambtsgebied. Zij was verplicht te antwoorden op de vragen die de overheid haar in dat verband stelde. Daarnaast beschikte de handelskamer ook over een adviesrecht. De kamer diende ook toe te zien op de uitvoering van openbare werken met betrekking tot de handel en de scheepvaart. Zij controleerde of bepaalde staatsopdrachten wel correct en snel uitgevoerd werden. Uit een en ander blijkt trouwens dat de Franse bezetter een groot belang hechtte aan de inschakeling van het plaatselijke bedrijfsleven in de militair niet onbelangrijke sectoren als scheepsbouw en openbare werken.

De aktie van de Oostendse kamer van koophandel onder de Franse bezetting verliep in twee richtingen. Enerzijds poogde zij ongunstige Franse maatregelen te laten opheffen of te versoepelen met het oog op het scheppen van betere voorwaarden voor de handel. Anderzijds bepleitte zij bij de overheid de zaak van een aantal kooplieden en reders die door de Franse opeisingen financiële schade geleden hadden. In dit licht doen wij even een greep uit de strevingen van de handelskamer uit die tijd :

- Het verkrijgen van betere vergoedingen voor de schepen die aangeslagen werden door de Franse Staatsmarine.
- Het milderen van de bepalingen van het Franse embargo op de haven, en de staat van beleg van de stad.
- Het verkrijgen van bijzondere handelslicenties en verklaringen van neutraliteit die het mogelijk zouden maken ondanks het Franse embargo en de Engelse blokkade vanuit zee, toch handel te drijven met Engeland en andere landen.
- Het aanklagen van de opeisingen van Vlaamse vissers en matrozen door de Franse Staatsmarine.
- Het verminderen van haventaksen en douane-tarieven.
- Het aanklagen van misbruiken vanwege Franse ambtenaren.
- Het aandringen op oplossingen voor de verzanding van de haven.

De vele petitie's van Oostendse kooplieden in verband met deze en andere problemen werden via de handelskamer doorgegeven aan de overheid. Een en ander toont dat de kamer duidelijk in contact stond met een bredere basis van het plaatselijk bedrijfsleven.

Bij de oprichting van de kamers van koophandel rijst de vraag naar de collaboratie van de Oostendse handelsburgerij in het algemeen en de rol van de kamer daarin, meer in het bijzonder. Sinds de Fransen zich van onze gewesten meester hadden gemaakt was het Oostende niet meer voor de wind gegaan. Indien men van collaboratie kan spreken dan was deze ingegeven door materiële bekommernissen en niet door politieke overwegingen.

In dat verband was het Franse Bewind met de oprichting van de kamer van koophandel 'op het terrein' van de handelsburgerij. De mogelijkheden die de nieuwe instelling bood en het klimaat van internationale ontspanning van dat moment (Vrede van Amiens, mei 1802- mei 1803) maakte dat de Oostendse kooplieden het aanbod prompt aanvaardden. Op deze wijze kwam immers een uiterlijke scheiding tot stand tussen het politieke en het economische in de relatie met het Franse Bewind. Nochtans was deze scheiding niet vol te houden. De pro-Engelse houding van de stad en de weerspanning van het stadsbestuur verwekten wrevel bij de plaatselijke Franse autoriteiten die elke kans te baat nam om de onbetrouwbaarheid van de Oostendenaars te bewijzen. Deze sfeer van wantrouwen paste geheel niet in de tactiek van de Oostendse zakenbelangen. Als exponent van deze belangen zag de kamer van koophandel zich soms genoopt om getuigenis af te leggen van de trouw van de commerciële middens.

Exemplarisch hiervoor is wel een brief die de handelskamer in juli 1804 aan de Keizer schreef.

In dat jaar werden een aantal voornamste negocianten door de Keizerlijke politie ervan verdacht geld belegd te hebben in Engelse Staatspapieren.

De kamer argumenteerde dat de Oostendse zakenlieden niet aan zulke speculaties deden. De wisselkoers was te ongunstig en bovendien had men aldus de kamer- in de eigen zeehaven genoeg kansen om zijn geld te laten werken 'avec plus d'avantage et de certitude' dan door de aankoop van Engelse Staatspapieren. Deze laatste opmerking stak schrill af tegen de eindeloze reeks klachten die de kamer anders altijd liet horen. In haar brief aan de Keizer werd opgemerkt dat de Oostendse handel, onder toezicht van de kamer zelf, reeds twee boten voor de Staat had gebouwd. De Oostendse handelskringen hadden ook voorschotten ter beschikking gesteld voor de bedrijfswerken aan de haven. Als voornaamste bewijs echter van de Oostendse aanhankelijkheid deelde de kamer mee dat geen enkele andere stad in verhouding tot haar bevolking zoveel kopers van nationaal goed telde. Er volgden een veertigtal namen. Indien het kopen van nationale goederen een vorm van politieke collaboratie was, is het anderzijds duidelijk dat dit ook financieel een gunstige operatie was voor de betrokkenen.

Een deel van deze nationale goederen waren trouwens te koop gesteld om de bouw van een nieuwe spui-sluis te financieren. De bouw van deze *écluse française* in 1806 verwekte hoge verwachtingen bij de Oostendse ha-

vanbelangen als oplossing voor de toenemende verzanding van de haven. Het materiële en economisch belang was dus weer niet ver te zoeken.

Het verenigd Koninkrijk der Nederlanden

Na de val van Napoleon en de vorming van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden werden weinig veranderingen aangebracht aan de vorm en inhoud van de kamers van koophandel. Zij hadden hun bruikbaarheid voor de centrale overheid bewezen en hun behoud was één element in de politiek van verzoening die Willem I tegenover de burgerij in het Zuiden voerde.

Met het organieke Besluit van 8 oktober 1815 werd de werking en samenstelling van de handelskamers in het nieuwe koninkrijk geregeld.

Jaarlijks bleef één derde van de leden uittredend. Voor elke te begeven plaats diende nu echter een lijst van drie kandidaten te worden voorgelegd aan de Koning die daaruit de nieuwe leden benoemde. Verder zouden voortaan de voorzitter en vice-voorzitter in de schoot van de handelskamer verkozen worden. De raadgevende functie van de kamer die onder het Franse Bewind beperkt was tot het centraal bestuur te Parijs, werd wettelijk uitgebreid tot de gemeentebesturen. De administratief controlerende taak van de kamer inzake openbare werken werd aan haar bevoegdheid ontnomen en overgedragen aan de gemeente. Onder het Hollands Bewind werd ook een start gemaakt met de wettelijke financiële ondersteuning van de werkingskosten van de kamers. Ook in de werking kwam geen wezenlijke verandering. Voor de overgang van Frans naar Hollands bewind werd in de Oostendse kamer van koophandel zelfs geen nieuw registerboek aangesneden; er werd gewoon voortgeschreven op de resterende bladzijden van het boek dat even daarvoor nog gebruikt was onder de Franse bezetter. Vanaf 1823 schakelde de handelskamer in haar correspondentie over op het Nederlands. Tijdens de Hollandse periode was er wel een vermindering van de activiteiten van de kamer merkbaar. Waarschijnlijk had dit te maken met de fel verbeterde economische omstandigheden sinds het einde van het Franse Bewind.

Onder de regering van Willem I heeft de Oostendse handelskamer zich ingezet voor de gelijkschakeling van de handelswetgeving en handelsvoorwaarden in Noord en Zuid. In antwoord op vragen van de regering heeft de kamer ook gepleit voor de afbouw van de privileges en monopolies van de Hollandse koloniale compagnieën. Zij pleitte voor vrijhandel en voor een grote plaats voor Oostende in de koloniale trafiek. In dat verband verzocht zij om de vestiging te Oostende van het Bureau van de Directie van Konvooien en Licenties. Volgens de wet van 14-11-1816 werd deze vestiging toegewezen aan Oostende maar het Bureau werd niettemin te Brugge gevestigd.

Voorts zette de handelskamer haar pleidooi verder voor lagere haventaksen en douane-tarieven. Tijdens het begin van de Hollands periode heeft zij meerdere keren gepleit voor een heruitgave van het Oostendse vrij haven-statuut van 1781. Het vooruitzicht van een mogelijke nieuwe vrijhaven inspireerde de kamer van koophandel zelfs tot een openlijk verzoek aan de geallieerden om het Oostenrijks bewind in de zuidelijke Nederlanden

te herstellen. Uit een en ander blijkt eens te meer dat staatkundige verklaringen van de handelskamer steeds steunden op economische berekening en praktische overwegingen en nooit op een of andere politiek idee. Hoewel de kamer van koophandel van Oostende steeds haar trouw betuigd heeft aan Willem I was ook deze trouw door niets anders ingegeven dan een pure koopmansgeest.

Het Belgisch Koninkrijk

Wie het 'Registre' van de handelskamer erop naslaat stelt vast dat de omwenteling van 1830 er weinig sporen heeft achtergelaten. Wel waren er enige snedige opmerkingen over de bevoordeling door de Hollanders van hun eigen visserij. Maar in die eerste jaren na 1830 vind men ook lovende woorden voor de Hollandse handelswetgeving in het algemeen en de visserijreglementering in het bijzonder. Er waren trouwens ook kritieken op de nieuwe Belgische overheid. Een en ander maakt dat wij ons kunnen aansluiten bij het besluit van L. François in zijn werk over "Jean Baptiste Serruys, een organistische stem in het Nationaal Congres (1830-31)". Daarin stelt hij dat Serruys er niet aan dacht om samen te zweren tegen de jonge Staat, maar . . . "als het aan hem had gelegen, dan moest er in 1830 geen revolutie geweest zijn". Serruys was niet afkerig van een restauratie van het regime van Willem I. Maar de belangen van hemzelf en van Oostende waren meer gediend met orde, zekerheid, en veiligheid, dan met gekibbel over de staatsvorm, de persoon van de koning en het politiek regime.

Vandaar dat hij wel bereid was om mee te werken met de nieuwe machthebbers.

Volgens ons is er reden om aan te nemen dat de houding van volksvertegenwoordiger Serruys dezelfde was als deze van de handelskamer.

Dat de Oostendse kooplieden op de eerste plaats bekommerd waren om orde, rust en zekerheid moge nogmaals blijken uit de brief van de kamer van koophandel van 25-2-1839 aan de Belgische Volksvertegenwoordiging.

Daarin deed de handelskamer een oproep om het verdrag van de XXIV artikelen te aanvaarden en de vrede tussen België enerzijds, en Holland en de grote Mogendheden anderzijds te bewaren. De handelskamer betreurde het territoriaal verlies maar stelde dat België zich niet kon verzetten tegen deze politieke en militaire overmacht. De handelskamer besloot als volgt :

"Ce motif culminant nous porte à vous supplier . . . de coopérer à nous donner la paix. La Belgique à son agriculture à encourager, son industrie à développer, sa marine marchande à récréer et ses relations commerciales à étendre et consolider, et il est temps d'arrêter et de réparer la crise financière . . . Considérant les choses en sens contraire, il devient incontestable que la prolongation d'un état politique incertain ne peut être que très préjudiciable à la Belgique".

Ook de Belgische omwenteling en onafhankelijkheid brachten aanvankelijk geen veranderingen teweeg in het wezen en werk van de handelshandelaars. Pas na de stabilisatie van de nieuwe staat in 1839 kon er gedacht worden aan enige hervorming van de handelsorganisatie. Wat de kamers

van koophandel betreft had deze vooral het karakter van een aanvulling. Een eerste wet van 16 maart 1841 regelde de respectievelijke bijdragen van gemeente, provincie en Rijk in de werkingskosten van de handelskamers. Op 10 september 1841 werd een Koninklijk Besluit uitgevaardigd met betrekking tot de samenstelling van de kamers van koophandel. Dit organieke reglement was ten gronde een herhaling van de Hollandse wettekst van 1815. In het systeem van de benoemingen kwam geen wezenlijke verandering en de Oostendse kamer bleef bestaan uit negen leden.

Verschillende keren zijn voorstellen naar voren gekomen om de benoeming van de leden van de kamers te onderwerpen aan voorafgaande verkiezingen door plaatselijke gemeenschap van handelaars en nijveraars. Deze voorstellen werden op 21 februari 1852 het voorwerp van een administratieve enquête uitgevaardigd door de minister van Buitenlandse Zaken. Deze was gericht tot de bestendige deputaties en provincieraden die op hun beurt de gemeentebesturen, handelsrechtbanken en handelskamers in deze zaak raadpleegden. De meerderheid van de adviezen was gekant tegen de toepassing van het verkiezingsprincipe. Daarop besloot de regering om de Bestendige Deputatie door het Besluit van 14-1-1859 meer inspraak te geven in de benoemingen. De deputatie had het recht om voor elke open plaats twee kandidaten voor te stellen aan de regering en dit in concurrentie met de kandidatenlijst die door de kamer van koophandel zelf voorgesteld werd. Deze wijziging had tot doel de enge kring te doorbreken waarin sommige handelskamers telkens weer hun kandidaten kozen. Hun "beperkte keuze" was er duidelijk op gericht in de kamer een zo eenvormig mogelijk gedachtegoed te behouden.

Hoe uitstekend de kamer daarin slaagde mag wel blijken uit de jaarverslagen die zij sinds 1841 verplicht diende op te stellen. In deze rapporten lag de nadruk steeds op de activiteiten in en rond de handelshaven en op de toestand in de visserij. Pas vanaf 1865 worden de eerste aanduidingen gegeven van de situatie in de toeristische sector. Nochtans was deze sector reeds voor 1850 een wezenlijk bestanddeel van de Oostendse economie. Deze laattijdige belangstelling vanwege de kamer illustreert hoe de gevestigde groep van kooplieden-reders deze sector bekeken.

Voor hen kon het toerisme slechts twee maanden op het jaar inkomsten opleveren, geen vaste inkomsten verzekeren en kon het geen vast werk bieden aan grotere groepen van de werkende klasse. Uitspraken in deze zin zouden meerdere keren herhaald worden tot aan de Eerste Wereldoorlog.

Hoewel deze uitspraken de toekomst van het toerisme minimaliseerden toonden zij niettemin de vrees van de havenlobby voor een toeristische expansie die hun plannen zou dwarsbomen. Zo in 1864, bij de beslissing om de oude stadswallen te slopen, erkende de handelskamer dat deze stedenbouwkundige aanpassing noodzakelijk was in het kader van de nieuwe toeristische functie van de stad. Zij wees er echter op dat de vrijgekomen gronden hun belang hadden voor de noodzakelijke havenuitbreiding. Hun vrees zou later niet ongegrond blijken. Het huidige Maria-Hendrikapark was oorspronkelijk toegezegd als uitbreidingsgebied voor de haven. Vanaf de tweede helft van de zestiger jaren zou de handelskamer zich bezorgd tonen over de gebrekkige uitrusting van de handelshaven. Vanaf 1872

formuleerde zij concrete voorstellen aan de minister. De aktie van de kamer bleef verder geheel bepaald door de havenbelangen.

Opmerkelijk daarbij is dat zij tot omstreeks 1870 op het ene gebied protectionistisch dacht (visserij, scheepsbouw) en voor een ander gebied eerder heil zag in het vrijhandelsprincipe (transithandel). Haar standpunten in dat verband wisselden naargelang de noden van de betrokken sector. Overigens moet gezegd worden dat wij geen spoor vonden van twisten binnen de kamer over deze kwestie. De aanvaarding van het economisch liberalisme in de Belgische handelspolitiek vanaf de zestiger jaren van de 19de eeuw maakt een einde aan tal van protectionistische maatregelen. Protectionistische standpunten bleken dan ook achterhaald en de Oostendse handelskamer formuleerde haar belangen nu op basis van het vrijhandelsprincipe. Zo verdedigde zij bijvoorbeeld lage invoerrechten voor constructiematerialen na de afbouw van het premiestelsel voor scheepsbouw in de visserij. In tegenstelling tot vroeger werd de aanvoer van buitenlandse vis als gunstig beschouwd nu Oostende als internationaal centrum voor de vishandel opgang maakte. In de periode 1830-60 toonde de officiële kamer zich zeer actief. Zij voerde een uitgebreide correspondentie over tientallen onderwerpen in verband met de Oostendse belangen. Na 1860 daalde de activiteit gestadig. Mogelijks had dit te maken met de groeiende kritiek op de kamers van koophandel.

De afschaffing van de officiële kamers van koophandel

Omstreeks 1870 bereikte de kritiek op de officiële kamers van koophandel zowat een hoogtepunt. Er was kritiek op de "staatsinmenging", en het representatief karakter van de bestaande officiële kamers werd in vraag gesteld door nieuwe generaties van zakenlieden. Een en ander had voor gevolg dat de kwestie ook in het Parlement te berde kwam. Op 6 december 1870 vroeg de toenmalige Minister van Financiën Frère-Orban of het niet beter was deze instellingen meteen af te schaffen. Volgens hen zouden er zich vrije handelskamers vormen die de rol van de officiële kamers zouden overnemen. Daar zou het eigen initiatief van de zakenwereld voor zorgen. Hierop werd bij Ministerieel Besluit van 28 januari 1871 een commissie opgericht om de kwestie van de afschaffing te onderzoeken.

Hun kritiek richtte zich vooral op de wijze van samenstelling en benoeming : het waren steeds dezelfde die benoemd werden, meestal door politieke voorspraak. De leden van de kamer zelf bepaalden wie er kandidaatlid zou zijn voor een benoeming, waardoor de grote gemeenschap van zakenlieden geen vat had op de samenstelling van de kamer. De officiële kamer van koophandel was niet representatief voor het zakenleven van een bepaalde streek. Men vroeg zich dan ook af of de adviezen van de officiële kamers nog wel strookten met de mening van bredere handelskringen ?

De officiële kamers werden verder nog verweten een gebrek aan dynamisme te vertonen. De jaarverslagen van de officiële kamers waren sinds enige jaren de letterlijke herhalingen van voorgaande rapporten. De conclusies waren steeds dezelfde en weinig constructief in ideeën om de opgesomde problemen van antwoord te dienen. Het aantal vergaderingen van de handelskamers was sterk afgenomen, net zoals de briefwisseling met de overheid.

De parlamentscommissie kon het niet eens worden over een meer rationeel en democratisch systeem om de leden van de kamers van koophandel te benoemen. Daarop werd, over de partijgrenzen heen, erkend dat het officiële statuut eigenlijk niet nodig was, daar de Grondwet de vrijheid van vereniging, vergadering en meningsuiting garandeerde. De commissie meende dat handel en nijverheid beter gediend waren met private verenigingen die geen politieke bindingen vertoonden met de regeringen, en vrij van regeringsinmenging of -subsidies konden werken. Het lot van de officiële kamers van koophandel was bezegeld. In een brief van 5 februari 1875 verdedigde de Oostendse handelskamer met hartstocht de oude instelling. Zij toonde zich voorstander van hervormingen maar verdedigde het officiële statuut van de handelskamers. Een private organisatie zou geen vertrouwen scheppen bij de Openbare Besturen. De afschaffing zou leiden naar een opsplitsing tussen de enge beroepsbelangen die elkaar zouden bekampen waardoor het algemeen belang het onderspit zou delven. Zij stelde dat alleen in de officiële kamer een resultante kon groeien tussen alle belangen, die stuk voor stuk vertegenwoordigd waren in dat orgaan. Deze laatste bewering was niet geheel juist daar bv. de Oostendse hoteliers er niet in vertegenwoordigd waren. Een groep die in Oostende sinds 1850 enorm aangegroeid was en financieel niet moest onderdoen voor de "traditionele Oostendse kooplieden". Deze brief mocht niet baten. Op 23 april 1875 werd het voorstel met betrekking tot de afschaffing aangenomen.

Besluit bij de officiële kamer van koophandel :

Van 1803 tot 1875 heeft de Oostendse kamer van koophandel weinig veranderingen ondergaan. De wisseling van politieke regimes hebben niets veranderd aan de manier waarop zij haar opdracht vervulde. Van 1803 tot 1875 was de kamer doorlopend samengesteld uit 'kooplieden-reders'.

Ondanks het feit dat zij niet democratisch verkozen waren door een vergadering van kooplieden was de inhoud van hun standpunten en tussenkomsten representatief te noemen voor het Oostendse zakenmilieu. Althans vóór 1850 toen het zakenleven in Oostende nog in hoge mate werd gedomineerd door de kooplieden en reders van de handels- en vissershaven.

Ondanks de eerste grote doorbraak van het toerisme in Oostende bleef de aandacht van de kamer van koophandel praktisch uitsluitend gericht op de havenactiviteiten. Hoewel Oostende in de periode 1850-75 enorm veranderde bleef de kamer van koophandel, mede via de bestendingen in haar samenstelling, een beperkt gezichtsveld behouden. De kamer van koophandel werkte meer in het kader van haar informatie-plicht dan dat zij gebruik maakte van haar adviesrecht. De nadruk lag nooit op het eigen initiatief. De kamer van koophandel beschouwde zich als een deel van het Staatsapparaat, waarbij haar gezag als vanzelfsprekend was vanwege haar officieel karakter. Zij zag zichzelf eerder als een medewerker van de regering, niet als een tegenspeler. Het wettelijk statuut van de kamer van koophandel had deze instelling echter in hoge mate versteend. In 1875 werd deze verstarde structuur afgebroken en werden de strevingen van de groep die zij vertegenwoordigde uit hun vaste baan geslingerd. Het kwam erop aan een nieuwe weg te vinden om hun specifieke belangen te verdedigen.

De vrije handelskamer :

Inleiding :

Met de afschaffing van de officiële kamers verloor de havenlobby een belangrijk drukkingsinstrument. En juist in die periode stond zij voor de grootste uitdaging van haar tijd : de vernieuwing van de Oostendse haveninfrastructuur. Deze vernieuwing was noodzakelijk geworden door de definitieve doorbraak van de stoomschepen in de koopvaardij. 'Zij hadden een grotere lengte, breedte en diepgang dan de oude klippers. In Antwerpen, Gent en Brugge was een levendige discussie ontstaan over concrete plannen om hun respectievelijke haveninstallaties te moderniseren. Er werd druk uitgeoefend op de Regering. Oostende mocht niet achterblijven, wilde het zijn toekomst veilig stellen. In de Oostendse havenkringen beseftte men terdege de nood aan een organisatie om deze uitdaging te beantwoorden.

Hoe die organisatie er moest uitzien, vormde echter een bijkomende uitdaging. Kon dit nog gebeuren op de vroegere 'enge' basis ? Was een louter 'maritieme' kring voldoende of moest zij beroep doen op een breed front van Oostendse zakenbelangen ? Het laatste bleek de meest noodzakelijke oplossing. Wilde de nieuwe organisatie echter enig gezag uitstralen dan zou zij moeten steunen op een kwantitatieve en kwalitatieve representativiteit voor het Oostendse zakenleven. Daarom zou zij noodzakelijk moeten steunen op democratische structuren. Een samenwerking tussen alle belangen op andere basis was ondenkbaar.

Bij de havenbelangen onstond hieruit de vrees om de controle te verliezen over de nieuwe handelskamer. Ongetwijfeld had de officiële kamer van koophandel in het verleden ook andere dan specifieke havenbelangen verdedigd. Zij had echter steeds de prioriteit bij de laatste kunnen leggen. Nu de stedenbouwkundige vernieuwingen van Oostende zich aandienden kon de noodzakelijke havenuitbreiding wel eens op het achterplan geraken.

Immers, sinds 1840 had Oostende een opgang gekend als toeristisch centrum. Omstreeks 1874 geraakte deze nieuwe 'industrie' in een stroomversnelling. De stad kende een niet onbelangrijke stijging van het bevolkingscijfer, vooral als gevolg van haar economische aantrekkingskracht.

In de dienstensector ontstond een nieuwe economische toplaag die kon wedijveren met de gevestigde handelsburgerij. De middenstand kende een aanzienlijke uitbreiding en bij de vrije beroepen zag men een opmerkelijke toename. Overigens waren in gans België nieuwe burgerlijke groepen in opgang en het zag ernaar uit dat deze spoedig zouden betrokken worden in de politieke besluitvorming. Publieke opinie werd een factor om rekening mee te houden. In het licht van de veranderende maatschappelijke context stonden de havenbelangen voor een duidelijke vraag : hoe kon een grotere macht dan deze van de eigen kring ontwikkeld worden zonder er evenwel de controle over te verliezen ?

Het antwoord op dit dilemma was de oprichting van de 'Chambre de Commerce libre' op 24-2-1876. Het initiatief voor de stichting ging uit van de leden van de officiële kamer die ondanks de afschaffing gewoon door waren gegaan met vergaderen.

De nieuwe 'Chambre' kreeg de vorm van een ledenvereniging met een sterke centrale leiding, het 'Collège Permanent'. Dit laatste was samengesteld uit 24 leden van vier 'comités' die elk uit zes leden bestonden. Naast een comité voor algemene belangen en één voor de toeristische sector, werden twee comités voorbehouden voor havenbelangen. De 'Algemene Vergadering' zou slechts één keer per jaar samengeroepen worden tenzij het 'Collège Permanent' een bijkomende vergadering zou wensen. Aldus werden van in het begin een aantal 'verzekeringen' in de statuten ingebouwd die de start van de nieuwe handelskamer ernstig belemmerde.

Op 29 juli 1877 telde de handelskamer nog maar 72 leden waarvan een meerderheid thuishoorde bij de Oostendse havenkringen. "L'Echo d'Ostende" stelde vast dat dit aantal veel te weinig was tegenover het geheel van de Oostendse zakenwereld en zeker niet representatief voor de verschillende sectoren.

De 'jongere' sectoren waren inderdaad amper aanwezig. De oprichting van een 'Association des Hôteliers d'Ostende' in 1878 kan het voorgaande alleen maar bevestigen. In 1877 gaf de vrije handelskamer toe dat er nog heel wat Oostendse zakenlieden niet bij haar aangesloten waren. Was dit wel de goeie formule? De statuten van 1876 waren blijkbaar niet de gepaste uitnodiging aan het adres van de nieuwe economische groepen. Deze uitnodiging zou herschreven worden in november 1880.

De Association Commerciale vanaf 1880

De directe aanleiding voor de hervorming van 1880 moet -volgens ongezocht worden in ontwikkelingen buiten Oostende. In Brugge werd namelijk begin 1880 een vereniging opgericht onder de naam "kring Brugge-Zeehaven". Zij zouden optreden, als drukkingsgroep voor de uitvoering van het plan 'de Maere' waardoor in Heist een diepzeehaven zou komen met verbinding naar Brugge. Er werd gemikt op de vorming van een breed Brugs front, specifiek voor deze havenbelangen en spoedig zou de nieuwe organisatie uitgroeien tot een machtige drukkingsgroep met zowat vijfhonderd leden. De druk op de Oostendse havenlobby werd groter nu.

Er moest snel iets ondernomen worden om de toekomst van de Oostendse haven te verdedigen.

Op 30 november 1880 nam een Algemene Vergadering van de vrije handelskamer nieuwe statuten aan.

Zij zou voortaan verder werken onder de naam 'Association Commerciale, Maritime, Industrielle et Agricole de l'arrondissement d'Ostende.

In de katholieke "Feuille d'Ostende" verscheen op 5 december 1880 echter het bericht dat er een tweede nieuwe vrije handelskamer gesticht was onder de naam "Société Maritime et Commerciale". Deze nieuwe vereniging zou haar naam spoedig veranderen in "Union Syndical du Commerce et de l'Industrie". Maxémilien Hélin was hiervan de grote inspirator. Het artikel in de "Feuille" bracht een en ander aan het licht :

"M. Charles Janssens a été élu cette semaine Président de la Chambre de Commerce libre (bedoeld is de Association Commerciale). Les modérés

ont voté pour lui. Les radicaux ont nommé M. Hélin président d'une nouvelle Chambre de Commerce (bedoeld is de Société Maritime & Commerciale). Il paraît que la désunion se fait rapidement dans le camp libéral ..."

Wat bedoelde de "Feuille" met radicalen en gematigden? Wat was de aard van deze tweespalt? Alles wijst erop dat een controverse ontstaan was over de politisering van de nieuwe handelskamer. Als voorzitter van de "Association" was de liberaal Charles Janssens gekozen en vice-voorzitter werd de katholiek August Van Iseghem. Als secretaris was August Van Imschoot aangeduid. Hoewel hij lid was van de "Association libérale" heeft deze figuur zich onafhankelijk opgesteld. Zijn optreden getuigde steed van een pragmatische, haast technische visie. Een aanpak die steeds grote steun vond bij een meerderheid van de leden. Voor hen waren de economische belangen belangrijker dan de één of andere politieke gezindheid. Sekretaris Van Imschoot en zijn opvolgers brachten in alle materies zowel positieve als negatieve kritiek naar voren onafhankelijk van de politieke kleur van de betrokken bewindlieden.

Maxémilien Hélin en andere liberalen konden zich blijkbaar niet verzoenen met deze objectieve ingesteldheid. Dit blijkt zeker uit de pennestrijd tussen Hélin en Van Imschoot over het beleid van de liberale minister van Openbare Werken.

Als de "Feuille d'Ostende" in haar artikel sprak van gematigden en radicalen in het liberale kamp gaat het volgens ons over de tegenstelling tussen de liberale zakenlieden en enkele liberale partijpolitiekers. De meeste politieke figuren in de handelskamer hebben, zoals Charles Janssens en August Van Iseghem, hun rol beperkt tot een politiek dienstbetoon. Dit versterkte de macht van de handelskamer zonder dat deze evenwel gebonden werd aan een bepaalde politieke kleur. Het zag er naar uit dat Hélin en de zijnen verder wilden gaan. Hun initiatief was zeer waarschijnlijk een aanloop naar een liberale patroonsvereniging. Het zou reeds in 1881 ter ziele gaan.

Ondanks het blijvend overwicht van de liberaalgezinden in het ledenbestand was de handelskamer geen specifiek liberale organisatie. Het 'Comité Permanent' was op bijna evenwichtige wijze samengesteld uit liberalen en katholieken. Niettegenstaande alle politieke meningsverschillen gaven de zakenlieden de voorkeur aan een gemeenschappelijke verdediging van hun materiële belangen. De rol die secretaris Van Imschoot later zou spelen als voorzitter van de handelskamer, en als liberale Schepenen van Openbare Werken en Financiën doet -zoals wij zullen zien- niets af aan dit besluit. Na deze aanvankelijke moeilijkheden kon de hervormde handelskamer pas goed van start gaan. Het a-politieke karakter werd voortaan in de statuten neergeschreven. Zij waren er in hun geheel op gericht zoveel mogelijk krachten te bundelen bij de verdediging van de Oostendse materiële belangen, in het bijzonder de zaak van de haven. De affaire Hélin beees hoezeer dit opzet in gevaar kon komen door het eigenbelang van de één of andere groep. De leiding van de 'Association' zou er dan ook steeds over waken dat de zaak van de nieuwe haveninstallatie prioritair bleef.

Want dit is duidelijk; met de hervorming van 1880 bleef de handelskamer op de eerste plaats een instrument van de Oostendse havenlobby.

De dominantie van deze groep werd echter wat afgerond en voorzien van een andere verpakking die met meer succes andere belangen kon aantrekken. Aan de top van de hervormd handelskamer fungeerden twee organen :

het Bureau en het Comité-Permanent. Zij vormden respectievelijk het dagelijks bestuur en het hoofdbestuur. Daaronder stonden een aantal secties, elk met een eigen bestuur.

Deze verscheidene secties zouden de weerspiegeling zijn van de diverse economische sectoren. Het Bureau werd het uitvoerend en administratief centrum. Het was samengesteld uit de voorzitter, vice-voorzitter, secretaris en schatbewaarder. Van de hele organisatie zou dit steeds het meest dynamische element zijn. Het voerde een uitgebreide correspondentie en van hieruit vertrok meer dan ooit de aktie naar de pers toe. Vanaf 1885 verzorgde het Bureau de redactie van het "Bulletin Mensuel" waarin de standpunten van de handelskamer rijk gedocumenteerd verdedigd werden.

Het Comité Permanent diende het eigenlijke beleid van de handelskamer te bepalen. Naast de voorzitters en secretarissen van de verschillende secties zetelden ook de leden van het Bureau in het Comité. Hoewel de secties nu steeds een eigen standpunt konden innemen werd voor het Comité Permanent duidelijk de rol voorzien van een overleg-orgaan.

Hoewel het nieuwe systeem de indruk wekte democratischer te zijn, bleef de macht voorbehouden voor de top. Dit blijkt duidelijk wanneer men de statuten nagaat.

De 'Algemene Vergadering' bleef zonder inhoud en er bleven een aantal remmen op de bijeenroeping ervan. De toetreding als lid van de handelskamer werd aan nog strengere voorwaarden onderworpen. Alleen het Comité Permanent besliste in laatste instantie over de inhoud van de sectierapporten.

Bij het instellen van de secties werd dezelfde handigheid als in 1876 toegepast : twee secties waren voorbehouden aan de havenbelangen. Maar er is meer. Alle leden van de handelskamer mochten lid worden van meerdere secties. Hoewel dit gerechtvaardigd leek door de veelzijdige beroepsactiviteiten van veel zakenlieden, verhinderde deze bepaling niettemin dat de secties zouden uitgroeien tot homogene lichamen van enge beroepsbelangen. Gezien in 1880 een meerderheid van de leden behoorde tot de havenbelangen en zij daadwerkelijk lid werden van zowat alle secties, verloren deze laatste veel van hun aantrekkingskracht als verdediger van een bepaald beroepsbelang.

De eerste vorming van de verschillende secties zag er uit als volgt :

- 1 ste sectie : Commerce en général et transports
- 2de sectie : Navigation et Travaux maritimes
- 3de sectie : Industrie
- 4de sectie : Pêche martimes
- 5de sectie : Saisons des Bains

In 1881 werd de naam van de 2de sectie veranderd tot "Navigation, Travaux Maritimes et Agriculture. Dat hier 'agriculture' werd bijgevoegd is niet zo vreemd : er bestond een rechtstreeks verband tussen de gevraagde havenwerken en de dringende verbetering van de waterbeheersing in het achterliggende poldergebied. De oude handelsburgerij had niet alleen haar belangen in de haven maar beschikte ook over een aanzienlijk grondbezit. In 1882 werd zelfs een zesde sectie opgericht onder de naam 'Agriculture'

Hierdoor werden een aantal grootgrondbezitters aangetrokken die voordien nog geen lid waren geweest van de handelskamer.

In 1885 verdween de sectie "Navigation et Travaux Maritimes". Een en ander wijst erop dat dit werd ingegeven door de wens om het overwicht van de havenbelangen minder opvallend te maken. Vanaf 1885 fungeerden dan de vijf volgende secties :

Commerce en général et transports, Industrie, Pêche Maritime, Bains, Agriculture.

Deze indeling bleef behouden tot 1911. In dat jaar werd een "section des expéditeurs" opgericht. In 1913 kwamen weer twee nieuwe secties tot stand : "Banque et Change" en "Alimentation". In de laatst genoemde sectie kan men de vervulling zien van een voorstel uit 1910 om een sectie "Commerce de détail" op te richten. Hier deed men een schuchtere poging om de handelskamer te openen voor de hogere middenstand. In 1914 zag de indeling er als volgt uit :

Commerce, Industrie, Pêche Maritime, Intérêts Balnéaires, Agriculture, Expéditeurs, Banque et Change, Alimentation, Travaux Publics.

In 1899 had de "Association" een andere naam gekregen. Voortaan zou de handelskamer gewoon "Chambre de Commerce d' Ostende" genoemd worden.

De naam "Chambre de Commerce" was trouwens nooit in onbruik geraakt. Deze terugkeer naar de vroegere benaming stond in verband met een gelijkschakeling tegenover andere handelskamers in binnen-en buitenland. Vooral die laatsten wisten vaak niet goed tot wie ze zich moesten richten in een bepaalde streek. De term "kamer van koophandel" had een meer internationale weerklank.

Globaal gezien maakte de hervorming van 1880 een betere indruk bij de Oostendse zakenwereld. Hoewel hierdoor het ledenbestand verbeterd was bleef het toch beneden de verwachtingen van de initiatiefnemers.

In de periode van 1876-1880 telde de handelskamer zowat 70 leden. Na een trage groei bereikte het ledenaantal in 1892 een eerste hoogtepunt van 154 leden. In de tweede helft van de negentiger jaren deed zich een terugval voor tot 118 in 1898. In december 1911 waren er 127 leden. In januari 1913 waren er 161. Van 1880 tot 1914 had het ledenbestand zich verdubbeld. Maar toch was dit aantal numeriek niet representatief voor het aanwezige potentieel. Hierop werd meer dan een keer gewezen in de jaar-rapporten van de secretaris. Dit potentieel aan hogere sociale en econo-

mische kringen kan voor het ganze arrondissement geschat worden op 600 personen waarvan ongeveer 400 in de stad Oostende. Indien de handelskamer de Oostendse middenstand had willen aantrekken dan lag het potentiële ledenbestand op ongeveer 1500 leden. Maar vóór 1914 was er geen sprake van een overtuigende poging om de middenstand rechtstreeks in haar werking te betrekken.

Ondertussen bleven de havenbelangen veruit de belangrijkste groep in het ledenbestand.

Men kan zonder meer zeggen dat de leden van het Bureau en het Comité Permanent bijna allemaal behoorden tot de top van de diverse Oostendse sectoren. Daarnaast echter zien wij in dezelfde organen een belangrijke aanwezigheid van personen die beroepshalve zich inlaten met financiële juridische of politieke dienstverlening : bankiers, advocaten, verzekeringsagenten en politici. Hun aanwezigheid in het bestuur staat buiten alle verhouding in vergelijking met het aandeel van deze beroepsgroep in het totale ledenbestand. Dat juist deze mensen aan het roer van de handelskamer stonden is niet zo moeilijk te begrijpen. Beroepshalve beschikten zij over een aanzienlijk aantal contacten, de nodige technische kennis en een zekere beslagenheid in het verdedigen van andermans belangen. Tenslotte beschikten zij ook, meer dan de doorsnee zakenman, over tijd om zich te engageren. Al deze voordelen maakten hen tot de "natuurlijke" leiders van de handelskamer. Dit werd blijkbaar ook zo ervaren door de leden die hen telkens weer hebben verkozen met een overgrote meerderheid. Hoewel hun inzet in de handelskamer niet alleen ingegeven werd door ambitie maar ook door beroepsbelang, hebben een aantal van deze figuren uit de leiding aanzienlijk prestaties verricht in de periode 1880-1912.

Het meest treffende voorbeeld daarvan was vanzelfsprekend de actie rond de nieuwe haveninstallaties in de genoemde periode. Sommige bestuursleden van de handelskamer hebben een niet onbelangrijke rol gespeeld in de onderhandelingen over de nieuwe haveninstallaties. Toen de regering daarover in 1894 met de stad Oostende een overeenkomst gesloten had werden een aantal bestuursleden voor de uitvoering daarvan betrokken in het Oostendse schepencollege.

Een figuur als Van Imschoot, secretaris van de handelskamer, beschikte over een brede financieel-technische kennis en hij had het volste vertrouwen van de handelskamer. Zijn beslissing om het ambt van Schepen van Openbare Werken en Financiën te aanvaarden was naar onze mening dan ook mede ingegeven door een zekere druk uit de handelskringen. Het kwam erop aan de Conventie van 1894 zo snel en gunstig mogelijk uit te voeren. Over deze bijzondere episode in de geschiedenis van de handelskamer is een artikel in voorbereiding zodat wij er ons van weerhouden hebben om dit hier uitgebreid te behandelen.

Ondanks het feit dat de handelskamer sinds de jaren zeventig van de 19e eeuw met veel inzet had geijverd voor de nieuwe haveninstallaties was zij reeds voor de eerste wereldoorlog ontgoocheld over de resultaten van de nieuwe haven. De uitvoering ervan bleef onvoltooid en de verwachtingen ten aanzien van nieuwe trafieken bleven onvervuld. De kans dat Oostende nog een grote zeehaven zou kunnen worden was nu wel erg klein gewor-

den. Niettemin blijft de inzet van die generatie een blijvende waardering oproepen.

Algemeen Besluit

Toen de officiële handelskamer in 1875 werd afgeschaft kwam de groep die zij vertegenwoordigde voor een nieuw krachtenveld te staan. Daarbij was één element van bijzonder belang: de opgang van de stoomscheepvaart omstreeks 1870. Deze wijziging in de internationale scheepvaart maakte een aanpassing van de 18de eeuwse Oostendse haven dringend noodzakelijk.

Om dit te verwezenlijken zou de gevestigde handelsburgerij moeten rekenen op een breed front van Oostendse zakenbelangen. De opgang van een aantal nieuwe economische sectoren in Oostende en de ontwikkeling van de politieke democratie in het algemeen, maakten een brede uitnodiging aan alle belangen des te noodzakelijker. Indien de nieuwe organisatie enig gezag wilde verwerven dan zou dit moeten steunen op democratische structuren en een duidelijke representativiteit. Een eerste poging in deze zin mislukte in de periode 1876-1880. In 1880 kende een nieuwe versie van de vrije handelskamer meer succes. Nieuwe groothandelaars, nijveraars, hoteliers en een reeks vrije beroepen traden in de rangen van de 'Association Commerciale'. Toch bleef de handelskamer op de eerste plaats gedomineerd door de havenlobby. Werd dit enigzins mogelijk gemaakt door de aard van de statuten dan volgde dit anderszijds ook uit de praktische werking van de kamer. De inactiviteit van de meerderheid van de leden bezorgde een grote bewegingsvrijheid aan een beperkte kern van dynamische elementen.

Hoewel de handelskamer aldus naar vorm niet geheel democratisch functioneerde vonden haar standpunten niettemin steun in de Oostendse handelsgemeenschap. Hoewel het ledenbestand ondermaats bleef trad in het laatste kwart van de 19de eeuw een versnelling op in de aangroei van het aantal leden. Mogelijks had de aanzet van de economische recessie van 1872-1896 hier iets mee te maken. Het vorderen van deze economische crisis gaf mogelijks enige vaart aan de zaak van de nieuwe haveninstallaties. Onder impuls van een aantal actievelingen voerde de handelskamer een propaganda die de bouw van de nieuwe Oostendse haven vereenzelvigde met een nieuwe welvaart voor de stad en streek. Omstreeks 1885 werd de handelskamer de speerpunt van een grotere Oostendse beweging voor de nieuwe haven. Deze strijd zou duren tot 1898.

De laattijdige bouw van de nieuwe installaties, de ontgoochelingen omtrent haar resultaten hebben de handelskamer mee in haar opgang gestuit. Ook daalde de belangstelling voor haar werking door het einde van de economische recessie in 1895. De handelskamer had ook nooit een overtuigende stap gezet naar de middenstand. Dit feit en het vasthouden aan een elitair, franstalig en hoger zakenmilieu zou haar betekenis na 1918 verder ondermijnen.